

УДК 78.087.6(477)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2024.97.12>

Кишакевич С. В., Стець Г. В.

ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ЕСТРАДНОГО ВОКАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ
(НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ КОРИФЕЇВ
Д. ГНАТЮКА, В. ІВАСЮКА, Р. КИРИЧЕНКО, Т. ПЕТРИНЕНКА)

Стаття присвячена одній з актуальних проблем музичного мистецтва – розвитку української пісенної естради. Зокрема, розкривається специфіка становлення та розвитку естрадного вокального мистецтва у контексті діяльності окремих видатних діячів, таких як Д. Гнатюк, В. Івасюк, Р. Кириченко та Т. Петриненко.

Основна увага зосереджується на висвітленні провідних аспектів творчості мистецьких особистостей задля обґрунтування впливу їхньої діяльності на розвиток естрадного вокального мистецтва України.

На основі аналізу наукових джерел доведено, що становлення та розвиток українського естрадного вокального мистецтва відбувалися у контексті поєднання народнопісенних традицій з класичними музичними жанрами, що проявилось у творчій діяльності митців академічного спрямування. Така тенденція спричинила жанрове переорієнтування та сформувала інтонаційну природу естрадної пісні.

Зазначається також, що подальше формування пісенної естради України здійснювалось у руслі фольклорної течії, що зумовлювало нове трактування музичних жанрів і форм та відповідно підвищення рівня співацького репертуару.

У статті наголошується, що сучасна вокальна естрада України сформувалася та розвивалася завдяки творчості, насамперед, композиторів-виконавців, для яких провідним жанром стала естрадна лірична пісня. Своєю музично-творчою діяльністю вони відкрили світові всю красу та мелодійність української пісні, у такий спосіб вівши українську пісенну естраду у світовий контекст. Акцентується також, що успішний розвиток вітчизняного естрадного вокального мистецтва не можливий без збереження національних культурних традицій у контексті синтезу провідних загальносвітових тенденцій музичної культури.

Доведено, що творчість вицезаданих видатних особистостей відіграла значну роль у формуванні української пісенної естради, адже своїм талантом та професійною майстерністю вони піднесли сучасну українську пісню до рівня високого мистецтва, у такий спосіб популяризуючи та пропагуючи українську культуру на міжнародній мистецькій арені.

Ключові слова: естрадне вокальне мистецтво, українська пісня, творчість Д. Гнатюка, мистецький доробок В. Івасюка, вокальна діяльність Р. Кириченко, творча діяльність Т. Петриненка, народнопісенні традиції, українська музична культура.

Сучасний культурно-мистецький простір України представлений різноманітними яскравими жанрами, серед яких естрадне вокальне виконавство є одним з найбільш популярних та затребуваних. В умовах сьогодення естрадне вокальне мистецтво відіграє надзвичайно важливу роль у відродженні національних традицій, популяризації та актуалізації української музичної культури. Саме цей вид мистецтва яскраво репрезентує ідеали та потреби сучасного суспільства, а також ґрунтується на інтонаційному мисленні, що є уособленням творчості кращих його представників.

Розвиток естрадного вокального мистецтва в Україні започатковується у ХХ столітті, яке також називають століттям естради з позицій точного відображення тогочасного світосприйняття епохи, її культурних та духовних цінностей. У 1950–1960-х рр. відбувається новий етап його формування та становлення на основі народнопісенних традицій. Свого піднесення і бурхливого розвитку даний вид мистецтва набув у 1970–1980-х рр., коли на сцені з'явилось багато видатних українських естрадних виконавців, які власною творчістю представили світові красу української пісні та здійснили неоціненний внесок у розвиток української музичної культури.

Аналіз наукових джерел засвідчує, що проблема розвитку естрадного вокального мистецтва України привертає увагу багатьох вітчизняних дослідників. Так, різноманітні аспекти розвитку пісенної естради розглядаються в працях таких науковців, як І. Бобул, О. Бойко [1], Н. Дрожжина, О. Зосім, У. Конвалюк [3], М. Мозговий [4], В. Овсянніков, Я. Руденко [7], Т. Рябуха [8], Т. Самая [9], М. Смородська, В. Тормахова, С. Чернікова, О. Шевченко та інші.

Дослідженню творчості Д. Гнатюка присвячені наукові розвідки В. Бондарчука [2], Б. Гнидя, У. Конвалюк [3], Ю. Станішевського [10], М. Стефановича, В. Фольварочного та ін.; В. Івасюка (П. Зеленюк, Т. Кириловська, В. Маришак, А. Палійчук [5], Т. Рябуха [8], Т. Самая [9] та ін.); Р. Кириченко (С. Власова, Г. Кудряшов, Р. Лоцман, Я. Руденко [7], М. Ярова та ін.); Т. Петриненка (О. Євтушенко, У. Конвалюк [3], М. Мозговий [4], І. Полякова [6], Т. Самая [9] та ін.).

Здійснений аналіз наукової джерельної бази засвідчив значимість проблеми розвитку українського естрадного вокального мистецтва. Однак, незважаючи на чисельність наукових напрацювань, необхідно з'ясувати специфіку становлення та розвитку пісенної естради у контексті діяльності окремих видатних діячів та спробувати охарактеризувати їхню творчість задля цілісного уявлення про особистісний вимір вітчизняного естрадного мистецтва.

Мета статті – висвітлити провідні аспекти творчості мистецьких особистостей Д. Гнатюка, В. Івасюка, Р. Кириченко, Т. Петриненка та обґрунтувати вплив їхньої діяльності на розвиток естрадного вокального мистецтва України.

Процес становлення естрадного вокального мистецтва, в якому відбулось поєднання народнопісних традицій з жанрами класичного романсу, оперети та вальсу, був характерний для 1950–1960-х рр. Як зазначає М. Мозговий у власному дисертаційному дослідженні [4], найвидатніші естрадні співаки того часу мали, в переважній більшості, високий рівень академічної освіти та неабиякий оперний досвід. Серед яскравих постатей традиційної естради, творчість якої відіграла надзвичайно важливу роль у її становленні та розвитку був Дмитро Гнатюк (1925–2016).

Корифей українського вокального мистецтва зумів майстерно поєднати у своїй творчості народнопісенні традиції з професійним оперним, камерним та естрадним виконанням. «Символ української культури, відображеної у народно-пісенній творчості, оперній класиці, міжнародній культурно-мистецькій комунікації», – так характеризує видатного співака В. Бондарчук [2, с. 53]. Професійна майстерність Дмитра Гнатюка полягала в досконалому володінні вокальною технікою, чудовою дикцією та неабиякою майстерністю акторського виконання, що зачаровувало глядацьку та слухацьку аудиторію.

Сутність вокально-творчої діяльності Дмитра Гнатюка, який насамперед був оперним співаком, полягала у великій любові до української пісні, в невтомному прагненні у пропагуванні та популяризації її саме у контексті музичного мистецтва естради. Митець підніс сучасну українську пісню до рівня високого мистецтва, довівши, що естрадне вокальне мистецтво, окрім розважальності, здатне відображати справжні найрізноманітніші людські почуття та переживання. Аналіз наукових джерел [2; 3; 4; 10] щодо багатогранної творчості цієї різносторонньо обдарованої особистості дає підстави стверджувати: Дмитро Гнатюк залишив помітний слід в історії розвитку естрадного вокального мистецтва України, сформувавши траєкторії мистецької освіти у вимірі тогочасних тенденцій.

Нове піднесення українського естрадного вокального мистецтва на початку 1970-х рр. невід'ємно взаємопов'язане з творчою діяльністю Володимира Івасюка (1949–1979), талановитого композитора-виконавця, співака та поета. Ім'я цього видатного митця справедливо асоціюється із «зоряним періодом» [4] пісенної естради та вважається одним із основоположників української естрадної музики.

Написана музикантом численна кількість пісень, а саме «Червона рута», «Водограй», «Пісня буде поміж нас» та «Балада про мальви» набула неабиякої популярності не лише в Україні, але й далеко за її межами, що сприяло формуванню національних почуттів у суспільному середовищі та пропагуванню української естрадної музики. Ці вокальні композиції вважаються класикою українського естрадного вокального мистецтва та належать до його золотого фонду.

Дослідниця мистецького доробку В. Івасюка А. Палійчук стверджує, що особистість митця стає об'єктом особливої уваги у контексті розвитку української естрадної музики, адже його багатогранна творчість є вагомим компонентом вокального репертуару чималої кількості естрадних виконавців. Унікальністю різносторонньо обдарованого музиканта, на думку науковиці, полягає в керуванні «власною особистісною інтерпретацією музично-поетичного буття пісенності як художньої парадигми національної свідомості» [5, с. 180], у відтворенні та узагальненні характерних її мовних ознак оригінальним та винайтовим власним способом. Композитор створює неперевершені пісенні зразки, в яких, окрім музичної складової, розкриває глибинні сенси людського буття.

Безсумнівно, В. Івасюк вніс вагомий внесок у розвиток естрадного вокального мистецтва України, адже своєю музично-творчою діяльністю ця геніальна особистість відкрила світові всю красу та мелодійність української пісні, у такий спосіб ввівши українську пісенну естраду у світовий контекст.

Процес подальшого формування та розвитку українського вокально-естрадного виконавства здійснювався у поєднанні національної музичної стилістики з різноманітними цікавими течіями, серед яких етно (фольк). У цьому контексті актуалізується феномен творчості видатної української співачки Раїси Кириченко (1943–2005), який характерний збереженням етнічних традицій та їхнього взаємозв'язку із тогочасними тенденціями розвитку естрадного вокального мистецтва. Фольклоризм становив основу вокальної манери виконавиці, що надалі вплинуло на вдосконалення різноманітних виконавських технологій, розширення світогляду та нове трактування музичних жанрів і форм.

Вокальна діяльність артистки позначена поєднанням естрадної, народної та академічної манер співу, які майстерно представлені виконавицею у пісенно-фольклорних зразках. Завдяки такому вдалому поєднанню творчість Раїси Кириченко стала «символом українського етноспіву на українській естраді», – підсумовує в дисертаційному дослідженні Я. Руденко [7, с. 15]. Застосовуючи однорегістрову вокальну техніку з академічною манерою заокругленого звуку із залученням усіх резонаторів, співачка зуміла продемонструвати високий рівень народно-академічної та естрадної трансформації народної творчості.

Українська естрадна пісня в неповторному виконанні талановитої співачки Раїси Кириченко, увібравши все жанрове розмаїття та неповторність народної пісні, є характерною особливістю становлення нового етапу розвитку вітчизняного естрадного вокального мистецтва.

Сучасна вокальна естрада України сформувалася та розвивалася завдяки творчості, насамперед, композиторів-виконавців, для яких провідним жанром стала естрадна лірична пісня. Серед таких видатних особистостей – Тарас Петриненко (1953), який вважається «живою легендою» української естради [6]. Талановитий музикант, співак, композитор та поет своєю творчою діяльністю розпалив не одне серце своїх шанувальників, адже на його піснях виросло та виховувалось не одне покоління українського суспільства.

Вокальні композиції «Зорепадом летять роки», «Боже, Україну збережи» та багато інших стали широкі відомими в Україні, набули народної популярності та визнання, поповнивши скарбницю естрадно-пісенної творчості. Та чи не найбільш відомою в мистецькому доробку композитора є написана у 1986р. пісня «Україна», яка перетворилась на своєрідний пісенний гімн нашої країни та піднялась до рівня художнього символу в період здобуття Незалежності.

Для композиторського стилю та виконавської манери Тараса Петриненка притаманні виразність вокальної мелодичної лінії, продумана логіка розвитку драматургії кожного пісенного зразка, цікаві гармонічні прийоми, оригінальні аранжування, що з перших акордів робить впізнаваною його музику. Своєю творчою діяльністю співак акцентує увагу на пропагуванні та популяризації української музичної культури, адже успішний розвиток вітчизняного естрадного вокального мистецтва не можливий без збереження національних культурних традицій у контексті синтезу провідних загальносвітових тенденцій музичної культури.

Висновки. Становлення та розвиток українського естрадного вокального мистецтва відбувалися у контексті поєднання народнопісенних традицій з класичними музичними жанрами, що проявилось у творчій діяльності митців академічного спрямування. Така тенденція спричинила жанрове переорієнтування та сформувала інтонаційну природу естрадної пісні. Подальше формування пісенної естради України здійснювалось у руслі фольклорної течії, що зумовлювало нове трактування музичних жанрів і форм та відповідно підвищення рівня співацького репертуару.

Творчість вищезгаданих видатних особистостей відіграла значну роль у формуванні української пісенної естради, адже своїм талантом та професійною майстерністю вони піднесли сучасну українську пісню до рівня високого мистецтва, у такий спосіб популяризуючи та пропагуючи українську культуру на міжнародній мистецькій арені.

Результати проведеної наукової розвідки не вичерпують всіх її аспектів, а тому визначають перспективи подальшого дослідження стосовно творчості інших відомих діячів естрадного вокального мистецтва України та їхньої особистої ролі в його становленні та розвитку.

Використана література:

1. Бойко О. М. Українська масова музика : етапи розвитку, національні особливості : дис. ... канд. мист-ва : 17.00.03. Київ, 2017. 215 с.
2. Бондарчук В. О. Дмитро Гнатюк: сторінками творчої біографії митця. *Українська музика*. 2018. № 1 (27). С. 52-58.
3. Конвалюк У. В. Персоналогічний дискурс вокального мистецтва української естради 70-х років ХХ – початку ХХІ століть : дис. ... канд. мист-ва : 26.00.01. Івано-Франківськ, 2020. 320 с.
4. Мозговий М. П. Становлення і тенденції розвитку української естрадної пісні : автореф. дис. ... канд. мист-ва : 17.00.01. Київ, 2007. 19 с.
5. Палійчук А. В. Мистецький доробок Володимира Івасюка у вимірах української музичної культури другої половини ХХ століття : історико-біографічний аспект : дис. ... канд. мист-ва : 26.00.01. Київ, 2018. 248 с.
6. Полякова І. О. Лірична тематика як провідний напрям у естрадно-вокальній творчості композитора-виконавця Тараса Петриненка. *Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки* : матеріали VI Міжнародного науково-практичного симпозиуму, м. Івано-Франківськ, 20 травня 2022 р. Івано-Франківськ, 2022. С. 291-297.
7. Руденко Я. В. Творчість Раїси Кириченко у контексті музично-пісенного мистецтва Полтавщини (кінець ХХ – початок ХХІ століття) : автореф. дис. ... канд. мист-ва : 26.00.01. Київ, 2018. 22 с.
8. Рябуха Т. Витоки та інтонаційні складові української пісенної естради : дис. ... канд. мист-ва : 17.00.03. Харків, 2017. 203 с.
9. Самая Т. В. Вокальне мистецтво естради як чинник культурного життя України другої половини ХХ – початку ХХІ століття : дис. ... канд. мист-ва : 26.00.01. Київ. 2017. 199 с.
10. Станішевський Ю. Дмитро Гнатюк. 2-е вид., допов. і виправ. Київ : Музична Україна. 1991. 167 с.

References:

1. Boiko O. M. (2017) *Ukrainska masova muzyka : etapy rozvytku, natsionalni osoblyvosti*. [Ukrainian mass music : stages of development, national features] : dys. ... kand. myst-va : 17.00.03. Kyiv, 215 s. [in Ukrainian].
2. Bondarchuk V. O. (2018) *Dmytro Hnatiuk: storinkamy tvorchoi biohrafii myttsia*. [Dmytro Hnatiuk: pages of the artist's creative biography]. *Ukrainska muzyka*. № 1 (27). S 52-58 [in Ukrainian].
3. Konvaliuk U. V. (2020) *Personolohichnihnyi dyskurs vokalnogo mystetstva ukrainskoi estrady 70-kh rokiv KhKh – pochatku KhKhI stolit*. [Personological discourse of the vocal art of Ukrainian pop music in the 1970s and early 21st centuries] : dys. ... kand. myst-va : 26.00.01 Ivano-Frankivsk, 320 s. [in Ukrainian].
4. Mozghovyi M. P. (2007) *Stanovlennia i tendentsii rozvytku ukrainskoi estradnoi pisni*. [Formation and development trends of Ukrainian pop song] : avtoref. dys. ... kand. myst-va : 17.00.01. Kyiv. 19 s. [in Ukrainian].
5. Paliichuk A. V. (2018) *Mystetskyi dorobok Volodymyra Ivasiuka u vymirakh ukrainskoi muzychnoi kultury druhoi polovyny KhKh stolittia : istoryko-biohrafichnihnyi aspekt*. [Artistic achievements of Volodymyr Ivasyuk in the dimensions of Ukrainian musical culture of the second half of the 20th century : historical and biographical aspect] : dys. ... kand. myst-va : 26.00.01. Kyiv. 248 s. [in Ukrainian].
6. Poliakova I. O. (2022) *Lirychna tematyka yak providnyi napriamok u estradno-vokalnii tvorchosti kompozytora-vykonavtsia Tarasa Petrynenka*. [Lyrical themes as a leading direction in the pop and vocal work of the composer-performer Taras Petrynenko]. *Kontseptualni problemy rozvytku suchasnoi humanitarnoi ta prykladnoi nauky* : materialy VI Mizhnarodnoho naukovo-praktychnoho sympoziumu, m. Ivano-Frankivsk, 20 travnia 2022 r. Ivano-Frankivsk, S. 291-297 [in Ukrainian].
7. Rudenko Ya. V. (2018) *Tvorchist Raisy Kyrychenko u konteksti muzychno-pisennoho mystetstva Poltavshchyny (kinets KhKh – pochatok KhKhI stolittia)*. [Raisa Kyrychenko's creativity in the context of music and song art of Poltava region (end of the 20th – beginning of the 21st century)] : avtoref. dys. ... kand. myst-va : 26.00.01. Kyiv. 22 s. [in Ukrainian].

8. Riabukha T. (2017) Vytoky ta intonatsiini skladovi ukraïnskoi pisennoi estrady. [Origins and intonation components of the Ukrainian pop song] : dys. ...kand. myst-va : 17.00.03. Kharkiv. 203 s. [in Ukrainian].
9. Samaia T. V. (2017) Vokalne mystetstvo estrady yak chynnyk kulturnoho zhyttia Ukrainy druhoi polovyny XX – pochatku XXI stolittia. [Pop vocal art as a factor in the cultural life of Ukraine in the second half of the 20th - beginning of the 21st century: diss. ... candidate mist-va : 26.00.01] : dys. ... kand. myst-va : 26.00.01. Kyiv. 199 s. [in Ukrainian].
10. Stanishevskiy Yu. (1991) Dmytro Hnatiuk. [Dmytro Hnatiuk]. 2-e vyd., dopov. i vyprav. Kyiv : Muzychna Ukraina. 167 s. [in Ukrainian].

S. Kyshakevych, H. Stets. Towards the development of Ukrainian pop vocal art (through the creative works of luminaries D. Hnatyuk, V. Ivasyuk, R. Kyrychenko, T. Petrynenko)

The article is devoted to one of the pressing problems of musical art – the development of Ukrainian pop music. In particular, the specifics of the formation and development of pop vocal art are revealed in the context of the activities of certain outstanding figures, such as D. Hnatyuk, V. Ivasyuk, R. Kyrychenko and T. Petrynenko.

The main focus is on highlighting the leading aspects of creativity of artistic personalities in order to substantiate the influence of their activities on the development of pop vocal art of Ukraine.

The scientific literature reveals that Ukrainian pop vocal art evolved through a unique blend of traditional folk melodies and classical music genres. This synthesis is reflected in the works of academic performers, showcasing a cultural fusion in their artistic expressions. This trend caused a genre reorientation and shaped the intonation nature of the pop song.

It is also noted that the further formation of the song variety of Ukraine was carried out in the direction of the folklore trend, which led to a new interpretation of musical genres and forms and, accordingly, an increase in the level of the singing repertoire.

The article emphasizes that the modern vocal variety of Ukraine was formed and developed thanks to the creativity, first of all, of composers-performers, for whom pop lyrical song became the leading genre. With their musical and creative activity, they revealed to the world all the beauty and melodiousness of Ukrainian song, thereby introducing Ukrainian song variety into the world context. It is also emphasized that the successful development of domestic pop vocal art is not possible without the preservation of national cultural traditions in the context of the synthesis of leading global trends in musical culture.

It has been proven that the work of the above-mentioned outstanding personalities played a significant role in the formation of the Ukrainian pop music scene, because with their talent and professional skills, they raised the modern Ukrainian song to the level of high art, thereby popularizing and promoting Ukrainian culture on the international artistic arena.

Key words: pop vocal art, Ukrainian song, the work of D. Hnatyuk, artistic work of V. Ivasyuk, vocal activity of R. Kyrychenko, creative activity of T. Petrynenko, folk song traditions, Ukrainian musical culture.

УДК 378.047(072.4)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2024.97.13>

Книш С. І., Шелевер О. В., Калініна О. С.

ІНТЕГРАЦІЯ ПРОЄКТНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩУ ОСВІТУ: ВИКЛИКИ, ОСОБЛИВОСТІ, ТЕХНОЛОГІЇ

У статті автори аналізують виклики, особливості та технології, пов'язані з інтеграцією проєктного навчання у вищу освіту. Актуальність дослідження відзначається через необхідність підготовки здобувачів освіти до викликів сучасного ринку праці та соціального середовища, яке швидко змінюється. Для досягнення мети дослідження авторами використовувалася аналітичний метод, який передбачає вивчення і систематизацію наукової літератури, матеріалів практики використання різноманітних методів і форм навчання. Зазначається, що унікальність проєктного навчання полягає в тому, що воно пропонує не лише більшу гнучкість для майбутніх фахівців, але й трансформують роль викладача та педагога. Зазначаються виклики, такі як нестача ресурсів та підготовка викладачів, відсутність досвіду та знань у проєктному навчанні; необхідність значних затрат часу; складність оцінювання результатів проєктної діяльності; неготовність здобувачів до самостійної роботи. Встановлено, що проєктне навчання постає як методологія, спрямована на створення низки орієнтирів, за допомогою яких здобувачі можуть брати активну участь через аналіз проблеми, що має соціальне значення, та виконання завдання, яке сприяє її вирішенню, що вписується в соціально-конструктивістську парадигму навчання.

У дослідженні автори надають рекомендації для ефективного впровадження проєктного навчання у вищу освіту з метою підвищення якості освітнього процесу та підготовки здобувачів до успішної кар'єри в сучасному світі. Рекомендації, наведені в статті, можуть бути корисними для закладів вищої освіти, які прагнуть успішно впровадити проєктне навчання у свою освітню програму. Очікується, що проєктне навчання стане невід'ємною частиною сучасної вищої освіти, що дозволить підготувати фахівців, які зможуть успішно вирішувати складні завдання.

Ключові слова: проєктне навчання, вища освіта, виклики, особливості, технології, здобувачі освіти.

Інтеграція проєктного навчання у вищу освіту є актуальним та перспективним напрямом, який ставить перед сучасним закладом вищої освіти великі виклики та вимагає ретельного вивчення особливостей та використання технологій. Варто відзначити, що модернізація змісту ЗВО наділена такими характерними рисами, як компетентнісний підхід: перехід від фокусування на засвоєнні знань до розвитку компетенцій, необхідних